

RAPPORT INTEGRATION 2005

Rapport Integration 2005
© Integrationsverket, 2006
ISSN 1651-1662

Integrationsverket
Box 633
601 14 Norrköping
www.integrationsverket.se

Grafisk formgivning: Anna-Sofia Quensel, Integrationsverket

© Omslagsbild: Doug Scott, Scanpix

Grafisk produktion: Elanders AB samt Anna-Sofia Quensel &
Göran Wallby, Integrationsverket.

Tryck: Elanders Berlings, Malmö 2006.

RAPPORT INTEGRATION 2005

INNEHÅLL

<i>Förord</i>	7	Ungdomars etablering på arbetsmarknaden	70
<i>Sammanfattning och agenda för integration och mångfald</i>		Vägen in i arbetslivet är en långdragen process	70
Inledning	9	Ungdomar med utländsk bakgrund	71
De viktigaste resultaten i <i>Rapport</i>	11	Tillfälliga eller bestående svårigheter?	73
<i>Integration 2005</i>	13	Vad kan förklara dessa skillnader?	76
Sverige i internationell belysning	17	Övergångsmekanismer	79
Utveckling mot integration och mångfald	19	Sammanfattning och slutsatser	81
Insatsområden för integration och mångfald	22	Referenser	81
Källor	26	Eget företagande bland utrikes födda	84
<i>Arbetsmarknaden</i>	27	Inledning	84
Inledning	29	Sammanfattning	84
Utvecklingen på arbetsmarknaden	31	Omfattningen av egenföretagande bland utrikes födda män och kvinnor – en statistisk översikt	86
Målet 80 procent sysselsatta	31	Egenföretagande – en väg till integration eller utanförskap?	88
Sysselsättningsutvecklingen för flyktingar mottagna i kommunerna	36	Vilka skillnader finns mellan utrikes födda och inrikes födda som är företagare?	89
Varför skillnader i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda?	37	Regionala skillnader	91
Sammanfattning och slutsatser	40	Hinder för tillväxt	93
Sverige i internationell jämförelse	42	Utrikes födda företagares inkomster	94
Sverige har goda förutsättningar när det gäller lika rättigheter	42	Konkurser bland utrikes föddas företag	94
Skillnader på arbetsmarknaden mellan utländska och inhemska medborgare finns i många länder	43	Unga företagare med utländsk bakgrund	95
Varför är Österrike bättre än Sverige i den internationella statistiken?	45	Generella eller särskilda åtgärder?	97
Sammanfattning	47	Egenföretagande i internationellt perspektiv	97
Utrikes födda akademiker	48	Slutsatser och policydiskussion	99
En internationell utblick	48	Litteraturlista	100
Sverige	48	<i>Ungdomsskolan</i>	103
Sammanfattning och slutsatser	52	Sammanfattande inledning	105
Fungerar arbetsmarknadspolitiken för utrikes födda?	53	Studieresultat i grund- och gymnasieskolan	108
Utgångspunkter	53	Ungdomsskolan och det svenska skolsystemet	108
Utvärderingar av statlig arbetsmarknadspolitik	54	Studieresultat i grundskolan	109
Framväxten av den nya kommunala arbetsmarknadspolitiken under 1990-talet	63	Studieresultat i gymnasieskolan	113
Sammanfattning och slutsatser	66	Åren efter gymnasiet – början på resten av det livslånga lärandet	120
		Våra resultat och andras studier – vilka likheter finns?	123
		Slutord	131
		Referenser	132

Grundskolan i ett integrationspolitiskt perspektiv	133	Diskriminering och sortering på bostadsmarknaden	194
Segregation och skola	133	Inledning	194
Valfrihet, integration och segregation	137	Segregerat boende och segmenterad bostadsmarknad	195
Fristående skolor – utvecklingen 2004–2005	142	Sambandet mellan bostadssegment och etnisk bakgrund	197
Policyimplikationer och rekommendationer	145	Bostadsmarknadens institutioner och grindvakter	198
Referenser	146	Privata och allmännyttiga bostads-företag i Stockholm och Uppsala	198
Sammanfattande kommentar: Ungdomsskolan – en etniskt neutral miljö för alla barn och ungdomar?	148	Bostadsrätter och egna hem	201
<i>Vuxenutbildning och validering</i>	151	Avslutande diskussion	203
Vuxenutbildning och validering	153	Storstadspolitik – antisegregationspolitik	205
Utrikes födda akademiker i den grundläggande vuxenutbildningen	153	Inledning	205
Validering på gymnasienivå	153	Storstadssatsningen	206
Utrikes födda akademiker inom den grundläggande vuxenutbildningen	155	Utvärderingar – deras roll och resultat	206
Inledning	155	Den områdesbaserad strategins möjligheter	208
Sammanfattning	155	Referenser	211
Vad är grundläggande vuxenutbildning?	156	<i>Folkhälsa</i>	213
Uppföljning genom statistik och kvalitativa undersökningar	157	Folkhälsa	215
Statistiska uppföljningar	157	Introduktion till området folkhälsa	217
Utrikes födda akademiker i grundläggande vuxenutbildning 1997–2002		Folkhälsa är ett eget politikområde	217
Varför finns dessa akademiker inom den grundläggande vuxenutbildningen?	160	En god folkhälsa förutsätter en jämlik hälsa	218
Slutsatser och policydiskussion	167	Egenförsörjning och delaktighet är viktiga integrationspolitiska mål	219
Validering av kompetens förvärvad utomlands – på gymnasienivå	169	Lika hälsa för alla? Folkhälsa i statistisk belysning	220
Inledning	169	Ohälsotal	220
Sammanfattning	169	Självskattad hälsa	225
Validering av kompetens förvärvad utomlands – på gymnasienivå	170	Orsaker till höga ohälsotal	228
Målgrupper för validering	171	Sammanfattande slutsatser	229
Teoribildning kring validering	171	Vuxna utanför de inkomstbaserade socialförsäkringssystemen	231
Validering som sortering	172	En första kartläggning av »vuxna utanför«	231
Validering i tre länder	177	Konsekvenser ur integrationsperspektiv	236
Slutsatser och policydiskussion	178	Sammanfattande slutsatser	238
Referenser	179	Integration och folkhälsa – en teoretisk ansats	240
<i>Boendet</i>	181	Hälsobegrepp	240
Inledning	183	Utveckling av hälsofrämjande policyer	241
Boendet speglar de ekonomiska klyftorna	183	Hur hälsa påverkas – fem viktiga aspekter	242
Diskriminering på bostadsmarknaden	183	Insatser på olika nivåer	247
Ökad insyn i förmedlingen av bostäder behövs	184	Sammanfattande slutsatser	248
Ett brett grepp krävs för att bryta segregationen	184	Utvecklingsinsatser för hälsa på lika villkor	249
Boendesegregation – utvecklingen 1997–2004	185	Insatser på nationell nivå för integration och folkhälsa	249
Inledning	185	Insatser under introduktionstiden	252
Utvecklingen i storstäder och mellanstora kommuner	186	Hur erfarenheter av projekt används i ordinarie verksamhet	255
Befolknings- och segregationsutveckling i Göteborg 1999–2004	189	Sammanfattande slutsatser	257
Bostadsstrukturens betydelse	190	Sammanfattande diskussion	258
Avslutande diskussion	192	Folkhälsa och integration – några policyförslag	260
		Referenser	260
		<i>Definitioner, Tabellbilaga</i>	265

FÖRORD

Rapport Integration 2005 är den fjärde fördjupade analysen om tillståndet och utvecklingen i Sverige ur ett integrationspolitiskt perspektiv som Integrationsverket publicerar på regeringens uppdrag. Årets rapport berör fem huvudområden: arbetsmarknad och egenföretagande, ungdomsskolan, vuxenutbildning och validering, boende samt folkhälsa. Uppväxtvillkor för barn och unga berörs i samtliga kapitel.

Rapport Integration 2005 kan läsas som en fristående rapport med nya forskningsresultat och analyser om bland annat:

- effekter av statlig och kommunal arbetsmarknadspolitik,
- Sverige i internationell jämförelse när det gäller sysselsättning, skolresultat och formella rättigheter för invandrade,
- handlingsutrymmet för sortering och diskriminering på bostadsmarknaden,
- brister i validering av kompetens förvärvad utomlands,
- varför utrikes födda akademiker riskerar att »fastna« i Grundvux,
- integrationspolitiska effekter av det fria valet av skola,
- skillnader i hälsa mellan inrikes och utrikes födda och risken att hamna utanför både arbetsmarknadsåtgärder och rehabilitering samt
- ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Rapport Integration 2005 är också en tydlig fortsättning på tidigare års Rapport Integration. Den innehåller både förlängningar av de statistiska serierna om utvecklingen för utrikes födda svenskar jämfört med inrikes födda – på arbetsmarknaden, i grund- och gymnasieskolan samt inom boendet – och för-

djupningar i form av nya studier kring tidigare uppmärksammade fenomen och system som påverkar förutsättningarna för integration. De hinder som berörs denna gång är – förutom regelrätt diskriminering – icke-avsedda effekter av försörjningssystemen, missgynnande regelverk på bland annat bostadsmarknaden och i antagningen till högskolan, brister i introduktionen av akademiker och funktionshindrade, målkonflikters inverkan på myndigheternas prioriteringar i sina verksamheter, med mera.

De viktigaste resultaten och slutsatserna, en analys av hur utvecklingen inom de olika områdena påverkar varandra samt en Agenda med insatsområden finns samlade i den inledande sammanfattningen till rapporten. Agendan följs upp och vidareutvecklas till varje ny Rapport Integration.

Det övergripande målet med Rapport Integration är att den primära målgruppen regeringen ska finna innehållet korrekt, relevant och användbart som beslutsunderlag. Med användbar menas att rapporten på ett överskådligt och begripligt sätt ska bidra med ny kunskap om förutsättningarna för utrikes födda att bo, studera, arbeta och engagera sig i samhällsutvecklingen i Sverige.

Ett annat viktigt mål är att utifrån resultaten, slutsatserna och Agendan skapa en konstruktiv dialog med centrala aktörer kring hur kunskapen bäst kan omsättas i praktisk handling. Samtliga aktörer har ett ansvar för att införliva och leva upp till integrationspolitikens mål.

Rapport Integration 2005 har skrivits av en grupp medarbetare på Integrationsverkets analysavdelning. Som underlag för analyserna i respektive kapitel har vi använt oss av resultaten från ett stort antal forskningsrapporter, varav 17 specialbeställda för *Rapport*

Integration 2005. En förteckning över samtliga expertbilagor återfinns efter tabellbilagan. Statistikkällorna framgår av »Begrepp, definitioner och statistiska källor« i tabellbilagan. Tabellunderlag i excel till samtliga diagram i *Rapport Integration* 2005 återfinns på www.integrationsverket.se.

Författare till de olika kapitlen är Lena Schröder (arbetsmarknaden), Gisela Andersson, Anna-Sofia Quensel (ungdomsskolan), Andreas Sandberg (boendet), Adèle Ennab (egenföretagande, vuxenutbildning och validering) samt Else Berglund (folkhälsa). Därutöver har Nihad Bunar skrivit ett delavsnitt till kapitlet om ungdomsskolan och Brita Törnell har bistått i analysarbetet med folkhälsokapitlet.

Monir Dastserri, statistikansvarig på Integrationsverket, har ansvarat för de statistiska databaser som använts och tillsammans med Marie Bladh, Johan Byrsjö, Jenny Wissmar och Kenneth Levin bidragit till de statistiska analyserna i rapporten. Henrik Emilsson vid Integrationsverkets stab har skrivit Agendan för integration och mångfald.

Till arbetet med rapporten har en referensgrupp

med interna och externa experter varit knuten. De externa experterna är professor Roger Andersson, Uppsala universitet och Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF) Gävle, docent Johnny Zetterberg, Institutet för arbetsmarknadspolitisk forskning och sedan årsskiftet medarbetare på Integrationsverket, docent Paulina de los Reyes, Uppsala universitet och Arbetslivsinstitutet, fil. dr Lena Nekby, Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet, fil. dr. Nihad Bunar vid Sociologiska institutionen, Stockholms universitet samt docent Erik Olsson, Linköpings universitet.

Den grafiska formgivningen och slutredigeringen har gjorts av Anna-Sofia Quensel vid Integrationsverket.

Norrköping i april 2006

Andreas Carlgren
Generaldirektör

Abdullahi Aress
Chef, Analysavdelningen